

De informatievoorziening aan raadsleden van Monteban.....

Patroonmatigheid in het informatieverkeer tussen raadsleden en ambtenaren

Prof.dr. Arno Korsten¹

05 09 2016

Inleiding

In gemeenten bestaat er altijd informatievoorziening aan de gemeenteraad. De meest bekende is de informatievoorziening door het college van B&W in de vorm van collegevoorstellen en documenten die daar bij horen, raadsinformatiebrieven, alsmede van documenten van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en studierapporten. Naast deze informatievoorziening worden stukken doorgezonden die aan het college gericht zijn, maar ook voor de raad van belang zijn. Daar kunnen brieven bij horen van burgers en private of non-profitorganisaties, petitie's en dergelijke. Waar het hier, in dit stuk, vooral om gaat is als de raad of individuele raadsleden of enkele raadsleden informatie willen halen bij het college of ambtenaren, hoe gaat dat dan?

Dat is een bekend vraagstuk dat bij alle overheidsorganisaties speelt, zeg maar het provinciebestuur en de rijksoverheid. Als een Kamerlid informatie wil van een departementsambtenaar geldt daarvoor officieel de *'missive van Kok'*. Het betreft de spelregels voor het informatieverkeer (inclusief ambtelijke bijstand). Volgens dit document moeten substantiële verzoeken om informatie *via de minister* binnenkomen. Het is hier nu vooral van belang vast te stellen dat er blijkbaar spelregels zijn. Er is voorzien in *patroonmatigheid in het informatieverkeer tussen volksvertegenwoordigers en ambtenaren*.

Dit onderwerp wordt hier met betrekking tot het gemeentebestuur behandeld. In de literatuur vinden we hierover weinig. Er moet dus enig pionierswerk verricht worden. Maar de Gemeentewet is relevant en het Reglement van Orde van de gemeenteraad.

Het verdere stuk behandelt een aantal **concrete voorbeelden** van verzoeken om informatie en hoe die in Monteban zijn aangepakt. Uit al de voorbeelden blijkt dat raadsleden doorgaans afhankelijk van hun intentie keuzen kunnen maken in hun benadering van de gemeente. Soms kan een raadslid een schriftelijke informatieve vraag stellen via de griffier die deze doorgeleidt naar de kabinetschef en die schakelt de betreffende ambtenaar in. Heft het raadslid haast dan kan hij ook snel een afspraak proberen te maken met de wethouder en de vraag mondeling stellen. En wellicht is een commissievergadering een geschikt platform om de vraag te ventileren.

Een gedeputeerde vertelde onlangs dat hij in alle gevallen dat er vragen op hem afkwamen, hij de telefoon greep en met de steller in gesprek ging over 'wat is je intentie?', 'wat wil je bereiken?' Deze gedeputeerde had hier succes mee, zei hij, omdat het verhelderend werkte

¹ Deze notitie is bestemd voor onderwijs. Deze notitie is op onderdelen mede gebaseerd op een bestaande notitie die binnen een Nederlandse gemeente circuleerde. Omdat de naam van deze gemeente irrelevant is, is de naam veranderd in een naam van een fictieve gemeente: Monteban.

en soms een vraag al als sneeuw voor de zon verdween. Maar een andere gedeputeerde vond dit geen goede benadering. Die stelde zich op het meer staatsrechtelijk geïnspireerde standpunt: 'elk statenlid kan vragen stellen en als die binnenkomen gaan we die beantwoorden'; 'intenties hoef ik niet te gaan opzoeken'..

Casus

Raadslid:

'Een dezer dagen vindt er een bewonersavond plaats die ik als raadslid van Monteban zal bezoeken. Wethouder Schinkelshoek van openbare werken geeft daar een toelichting op de geplande werkzaamheden aan het riool. De laatste tijd zijn hier veel problemen mee geweest.

Hoewel dat officieel het enige onderwerp van de bijeenkomst is, weet ik uit ervaring dat ik op dat soort avonden meestal door inwoners wordt aangesproken over allerlei andere zaken die in de buurt spelen: de onderhoudstoestand van de wegen, de verlichting die hier en daar kapot is, jongeren die altijd op dat ene pleintje herrie schoppen. Misschien is het goed om vooraf eens even te informeren hoe het daar allemaal mee staat, dan kom ik niet voor verrassingen te staan. **Alleen...de ambtenaar die ik hier vroeger altijd even voor benaderde, mag ik niet meer bellen.** En de wethouder is ongetwijfeld van al die details ook niet op de hoogte. Wat nu?'

Een raadslid zal zich ongetwijfeld in zekere zin herkennen in dit voorbeeld. U (het raadslid) wil antwoorden op praktische vragen

- in de voorbereiding op een raadsvergadering,
- wordt op straat aangesproken door inwoners,
- bent op zoek naar een nadere toelichting op een raadsinformatiebrief,
- of hebt ondersteuning nodig bij het formuleren van een amendement.

Allemaal momenten waarop het raadslid op zoek bent naar informatie. Informatie die waarschijnlijk voorhanden is binnen de gemeentelijke organisatie, maar waar u als raadslid sinds de invoering van het dualisme niet meer mag aankloppen. **Of toch wel?**

Om de helpende hand te bieden, is hier voor u als raadslid (aanne) een aantal praktische voorbeelden uitgewerkt waar een raadslid mee te maken kan krijgen bij de uitvoering van de taken en waarvoor het raadslid kennis uit de ambtelijke organisatie nodig hebt. **Vanuit het perspectief van raadsleden** hebben we een 10-tal typen vragen benoemd. Per vraag geven we steeds aan:

- a. wat voor een vraag is dit (analyse soort)?
- b. welke regelgeving ligt er aan ten grondslag?
- c. wat hebben we in Monteban hierover afgesproken?

Met deze beschrijvingen geven we u een **praktische set van spelregels**. Spelregels die u kunnen ondersteunen bij alle rollen die u als raadslid moet zien te vervullen: de kaderstellende, agenderende, budgetterende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol. Misschien vraagt u zich wel af waarom dit allemaal nodig is. Werkte het vroeger, voor de invoering van het dualisme, dan echt anders of minder goed? We nemen u even mee in de gedachten achter deze spelregels.

Een **eerste basisregel** kunt u onmiddellijk in uw hoofd prenten. Weet u het niet, ga dan te rade bij de griffie. Want die is ondersteuner van de raad. De griffie denkt met u mee.

De **tweede basisregel** is dat verzoeken om (substantiële) inhoudelijke of procesmatige informatie doorgaans **via de griffie** naar het college gaat. De griffie zal immers overzicht willen hebben van alle uitgezette vragen en willen toezien, namens de raad, op de beantwoording van vragen en wat er nog open staat. De griffie helpt ook in dit opzicht.

De **derde basisregel** luidt: Het college zal u aan informatie moeten helpen. Het college geeft als dagelijks bestuur leiding aan het ambtelijk apparaat (vaak via bestuursopdrachten) en heeft een informatieplicht naar de raad. Het college is **politiek-bestuurlijk verantwoordelijk**. We noemen dat het **primaat van de politiek**. Ambtenaren zullen bij substantiële antwoorden instemming willen hebben van het college (het gemeentebestuur is collegiaal bestuur), en in de praktijk van de portefeuillehouder. Daartoe kan overleg plaatsvinden. Over de beantwoording kan de portefeuillehouder daarna overigens nog contact zoeken met het raadslid, bij voorbeeld als hij of zij het antwoord wil toelichten, of zacht wil laten landen of wil weten waar het het raadslid uiteindelijk om te doen is, zodat ze wellicht nog gezamenlijk kunnen optrekken.

Dualisme

De inwerkingtreding van de Wet Dualisering Gemeentebestuur in 2003 wordt meestal één op één verbonden met het uit de gemeenteraad treden van de wethouders. Wat echter nog meer doorwerking heeft gehad op het functioneren van de gemeenteraad, is het volledig bij de raad weghalen van de zeggenschap over **de gemeentesecretaris** en met hem over het gehele gemeentelijke ambtenarenapparaat. Sindsdien zijn de gemeenteambtenaren via de secretaris in dienst van het dagelijks gemeentebestuur (lees: het college van B&W) en bestaat de ambtelijke ondersteuning van de raad primair uit de nieuw gevormde raadsgriffie.

Dit heeft zonder meer gevolgen voor de wijze waarop u uw informatie verkrijgt van het college (en daarmee van de ambtelijke organisatie). Immers, wanneer het college de politieke verantwoordelijkheid draagt voor het handelen van de ambtelijke organisatie (het **primaat van de politiek**), kan het **niet zo zijn** dat er tussen raadsleden en ambtenaren informatiestromen bestaan waar het college of de verantwoordelijk portefeuillehouder **geen weet van heeft**. Om dit informatieverkeer in goede banen te leiden, is een aantal spelregels nodig. En zo komen we weer terug bij de praktijk.

In het voorgaande zijn al enkele basisregels genoemd. Daaruit blijkt dat raadsleden echt wel aan informatie kunnen komen. Maar wat voorkomen moet worden, is dat het een janboel wordt, een chaos omdat elk raadslid zo maar met ambtenaren gaat bellen of mailen.

Is er dan een kans op een janboel? Griffiers van Venlo en Heerlen zeggen begin 2016: 'bij ons loopt dat allemaal ordelijk via de griffie'. Maar er zijn ook gemeenten waar raadsleden de neiging hebben zo maar te gaan bellen en dan niet alleen over technische kwesties. En die raadsleden gaan soms dan weer niet de politieke verantwoordelijkheid respecteren door tijdens een raads- of commissievergadering te zeggen dat ambtenaar X die en die informatie gaf. Vooral oud-wethouders die raadslid zijn, willen nog wel eens bellen of mailen, zeker

omdat ze een aantal ambtenaren bij naam en toenaam kennen en ze er in het verleden goed mee konden werken. Of ze intimideren de ambtenaren. Dat is allemaal onwenselijk want ongestructureerd en janboelachtig. Hoe het verder kan gaan, blijkt uit de voorbeelden.

Voorbeelden

We gaan nu oefenen. De voorbeelden zijn in een aantal rubrieken (a, B enz.) verdeeld.

A. Rubriek: Informatie ter voorbereiding van de raadsvergadering

Voorbeeld 1. Een raadsvoorstel op een onderdeel niet duidelijk

'Ik heb ter voorbereiding van de raadsvergadering van volgende week van de griffie de vergaderset met raadsvoorstellen ontvangen, maar één specifiek raadsvoorstel is mij op een bepaald onderdeel niet duidelijk. Los van het feit dat ik de voorgeschiedenis qua besluitvorming in dit raadsvoorstel niet beschreven zie, vraag ik me ook af wat er precies wordt bedoeld met datgene dat staat op pag 2, derde alinea. Kan het college dit verduidelijken?'

We passen nu de drie genoemde punten toe die per voorbeeld aan de orde komen.

- a. wat voor een vraag is dit (analyse van het soort vraag)?
- b. welke regelgeving ligt er aan ten grondslag?
- c. wat hebben we in Monteban hierover afgesproken?

In relatie tot voorbeeld 1 valt op:

- a. Wat voor soort vraag? Dit betreft een feitelijke 'hoe en waarom'-vraag; er is haast bij geboden, de raadsvergadering is in zicht;
- b. Regelgeving? Betreft een informatieve vraag, art. 169 lid 2 Gem Wet
- c. U meldt uw vraag bij de griffie en geeft aan of tevens mondeling onderhoud met portefeuillehouder nodig wordt geacht.

Wat gebeurt er vervolgens intern in Monteban:

- Griffie meldt vraag aan kabinetschef (in sommige gemeenten zal het gaan om de gemeentesecretaris);
- Indien **schriftelijk** kan worden afgedaan: kabinetschef treedt in overleg met ambtenaar, stemt het conceptantwoord af met de PH (portefeuillehouder) en zorgt voor een fiat PH;
- Indien **mondeling** toelichting door portefeuillehouder nodig wordt geacht: kabinetschef coördineert afspraak met portefeuillehouder, eventueel bijgestaan door ambtenaar;
- *de kabinetschef verstrekt het antwoord aan u als raadslid via mail (met cc griffie).*

Informatieverstrekking

Het verstrekken van inhoudelijke informatie aan de raad als geheel, dan wel raadsfracties of –leden is geregeld in art. 169 Gemeentewet:

1. Het college en elk van zijn leden afzonderlijk zijn aan de raad verantwoording schuldig over het door het college gevoerde bestuur.
2. Zij geven de raad alle inlichtingen die de raad voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft.
3. Zij geven de raad mondeling of schriftelijk de door een of meer leden gevraagde inlichtingen, tenzij het verstrekken ervan in strijd is met het openbaar belang.

Voorbeeld 2. Ambtelijke bijstand ten behoeve van opstelling amendement

‘Ik ben het als raadslid niet eens met de inhoud van het vorige week aan mij verzonden raadsvoorstel en zou graag besluitpunt 3 van het raadsvoorstel, dat gaat over de financiële dekking van dit besluit, anders willen formuleren. Ik heb een idee over hoe ik dit zou willen formuleren en heb hiervoor een concept-amendement voorbereid, maar weet niet goed hoe ik het onderdeel over de financiële dekking moet oppakken.

Hoe pak ik dit aan?’

- a. Soort vraag? Dit betreft een vraag van **ambtelijke bijstand**, in casu het opstellen van een **amendement** omdat het een wijziging in de besluitvorming beoogt. In eerste aanleg kan de griffie dit zelf behandelen, maar omdat er ook vragen zijn met betrekking tot de financiële bijstand is hulp van de (financiële) ambtelijke organisatie nodig.
- b. Regelgeving van toepassing? Art. 33 lid Gem Wet geeft aan dat de raad recht heeft op ambtelijke bijstand.
- c. U meldt uw vraag bij **de griffie**, die vervolgens:
 - u als raadslid helpt met de formulering van het amendement;
 - voor het onderdeel financiële dekking zelf richting hoofd/consulent Financiën gaat om te bezien hoe de juiste formulering kan worden verwoord;
 - *de griffie bericht u over het juiste amendement middels mondelinge toelichting/mailverkeer.*

Ambtelijke bijstand

De regeling voor ‘ambtelijke bijstand’ komt voort uit art. 33 lid 1 GemWet: ‘De raad en elk van zijn leden hebben recht op ambtelijke bijstand.’

Uit de wetstoelichting blijkt dat de in dit artikel bedoelde ‘bijstand’ uitsluitend betrekking heeft op de eigen fractieondersteuning (nader geregeld in art. 33 lid 2 GemWet) én op de technische ondersteuning van de raadsleden en hun fracties bij het maken van raadsgeen stukken (initiatiefvoorstellen, maar ook amendementen en moties). Dit alles moet (cf. art 33 lid 3) in een **gemeentelijke verordening** geregeld worden.

Informatieverstrekking over de inhoud van collegevoorstellen of andere voorliggende raadsstukken is uitgesloten van de ambtelijke bijstand. Deze informatiestroom wordt immers geregeld in art. 169 GemWet (zie in kader hierboven).

De technische bijstand ziet erop toe dat een amendement of motie juridisch consistent is of berekent de financiële consequenties van een amendement of motie. In alle gevallen dient deze bijstand voort te komen uit een gericht verzoek van een raadslid of een fractie, waarbij geen inhoudelijke afweging aan de orde is.

B. Rubriek: Informatie over uitvoering van beleid; algemeen

Voorbeeld 3. Feitelijke vraag over uitvoering van beleid

‘Verschillende inwoners van de gemeente Monteban spreken mij aan over de onderhoudstoestand van de wegen in het buitengebied. Hier en daar zitten er inderdaad behoorlijke gaten in de weg. Zou dat nog wel veilig zijn? Via de voetbalvereniging ken ik een medewerker van het Team beheer binnen. Ik zal in de kantine volgende week eens vragen of er op korte termijn werkzaamheden gepland staan’.

- a. Type vraag? Het gaat om een feitelijke vraag over de uitvoering van beleid.
- b. Regelgeving? Betreft een informatieve vraag, art. 169 lid 2 Gem Wet.
- c. **Vragen over de uitvoering van beleid worden gesteld aan het college**, niet aan ambtenaren. U moet dus niks doen met uw vraag in de voetbalkantine.

U meldt als raadslid uw vraag bij de griffie.

Feitelijk worden deze vragen door de griffie doorgeleid naar de kabinetschef die in overleg met de verantwoordelijk portefeuillehouder zorg draagt voor een antwoord.

Voorbeeld 4.

‘Ik ben eigenlijk niet tevreden met het antwoord van het college onder voorbeeld 3. Bovendien was de verkeersveiligheid in het buitengebied een van de speerpunten uit mijn verkiezingsprogramma. Eigenlijk wil ik het college hier op aanspreken en tegelijkertijd aan mijn achterban laten zien dat ik dit onderwerp serieus neem.’

- a. Het betreft een (**politieke**) vraag over de uitvoering van beleid.
- b. Betreft een **informatieve** vraag, art. 169 lid 2 Gem Wet.
- c. De vragen kunt u richten aan het college. Dat kan in dit geval in Monteban op twee manieren:
 - **rechtstreeks** aan de **verantwoordelijk portefeuillehouder**. Het antwoord wordt alleen aan u verzonden. Het is aan u om vervolgens te bepalen of dit antwoord in uw ogen afdoende is of dat **aanvullende** schriftelijke vragen wenselijk zijn (zie onder b).
 - Alternatieve route: artikel 33 van het Reglement van Orde voor vergadering van de raad stelt u in staat om hierover **schriftelijke vragen** aan **het college** te stellen. Op het moment dat de vragen binnen zijn, worden ze **op de website** geplaatst. De antwoordtermijn voor het college bedraagt in Monteban 4 weken. Wanneer het college de beantwoording binnen deze termijn niet haalt, krijgt u hierover bericht.

De antwoorden op art. 33 –vragen worden door het college vastgesteld, daarna wordt de antwoordbrief aan u als raadslid verzonden. Een kopie van het antwoord wordt door de griffie op de website geplaatst.

Schriftelijke vragen - Artikel 33 Reglement van orde, gemeenteraad Monteban

1. Raadsleden dienen schriftelijke vragen aan het college of de burgemeester in bij de griffier. Schriftelijke vragen worden schriftelijk beantwoord.

2. De griffier brengt de vragen zo spoedig mogelijk ter kennis van de overige raadsleden en het college of de burgemeester.

3. Schriftelijke beantwoording vindt zo spoedig mogelijk plaats, in ieder geval binnen 30 dagen nadat de vragen zijn ingediend. Indien beantwoording niet binnen deze termijn kan plaatsvinden, stelt het college of de burgemeester het raadslid hiervan gemotiveerd in kennis, waarbij de termijn aangegeven wordt waarbinnen beantwoording wel zal plaatsvinden. Dit bericht wordt behandeld als een antwoord.

4. Schriftelijke antwoorden van het college of de burgemeester worden door tussenkomst van de griffier aan **alle** raadsleden toegezonden.

5. De vragensteller kan in de eerstvolgende raadsvergadering nadere inlichtingen vragen over het door de burgemeester of door het college gegeven antwoord, tenzij de raad anders beslist.

C. Feitelijke vragen (planning, info-avonden)

Voorbeeld 5. Informatie-avond

‘Een paar weken geleden heb ik via de griffie van het college een uitnodiging gekregen voor een informatieavond over de drie decentralisaties. Ik kan de uitnodiging niet meer vinden’.

- a. Het betreft een feitelijke (waar en wanneer) vraag over de planning/agenda;
- b. Strikt genomen betreft het een informatieve vraag, art. 169 lid 2 Gem Wet;
- c. U stelt uw vraag aan de griffie. Omdat de uitnodiging van het college komt, informeert de griffier bij de kabinetschef. In de praktijk zal de griffier zelf ook op de hoogte zijn van de planning en kan deze uw vraag direct beantwoorden.

D. Inhoudelijke vragen

Voorbeeld 6. Planwijziging

‘Op de raadsagenda staat een voorstel over een bestemmingsplanwijziging die de doorontwikkeling van het bovenregionale bedrijventerrein mogelijk moet maken. Op zich sta ik achter deze ontwikkeling, maar in het raadsvoorstel staan zoveel technische en juridische details, dat het voor mij lastig te beoordelen is of het voorstel voldoet aan de kaders die wij

met het college hebben afgesproken. Eigenlijk heb ik behoefte aan een toelichting. Ik vraag me daarnaast ook af of er wel voldoende rekening is gehouden met de gevolgen voor de omwonenden.'

- a. Het gaat om een feitelijke vraag over de uitvoering van beleid.
- b. Betreft een informatieve vraag, art. 169 lid 2 Gem Wet.
- c. U kunt **drie dingen** doen:
 - U stelt uw vraag aan de **portefeuillehouder tijdens de commissievergadering** voorafgaand aan de raadsvergadering waar dit stuk geagendeerd is.
 - U legt uw vragen neer bij **de griffie**. U hebt weer een keuzemogelijkheid.
 - Indien de vraag **schriftelijk** kan worden afgedaan: kabinetschef treedt in overleg met ambtenaar, stemt het conceptantwoord af met de PH en zorgt voor een fiat PH.
 - Indien **mondelijke toelichting** door portefeuillehouder nodig wordt geacht: kabinetschef coördineert afspraak met portefeuillehouder, eventueel bijgestaan door ambtenaar. De kabinetschef verstrekt het antwoord aan u via mail (met cc griffie).
 - U neemt zelf **direct contact** op met de verantwoordelijk PH (portefeuillehouder).

Voorbeeld 7.

'De verlichting in mijn straat vertoont de laatste tijd wat kuren. Eén lamp knippert en een andere lamp is al een paar weken helemaal kapot. Ik zal eens even bellen met de gemeente'

- a. Het betreft een melding of vraag over de openbare ruimte;
- b. De gemeente Monteban kent voor dit type vragen een MOR-systeem, een meldingssysteem openbare ruimte;
- c. Via het digitaal loket (www.Monteban.nl/digitaaloket) kan dit probleem worden gemeld. Door de melding in dit systeem vast te leggen is geborgd dat u ook over de afhandeling bericht ontvangt.

Discussie

'Waarom zou ik geen rechtstreeks contact op mogen nemen met een ambtenaar? Ja, de invoering van het dualisme heeft onder andere als gevolg dat ambtenaren rechtstreeks onder het college vallen, maar ik heb geen politieke vraag; ik heb een vraag over verlichting in mijn straat. Ik kan toch zeker net zoals iedere andere inwoner van Monteban hier vragen over stellen?'

Het is misschien niet altijd even makkelijk: u heeft een eenvoudige vraag, maar omdat u raadslid bent, mag u **niet** rechtstreeks contact opnemen met een ambtenaar. Dat voelt misschien niet eerlijk, maar als raadslid bekleedt u nu eenmaal een bijzondere positie. Dat

brengt met zich mee dat een ambtenaar u nooit zal zien als gewone inwoner van Monteban, ook al stelt u 'slechts' een vraag over kapotte verlichting. In dit soort gevallen wordt op u als raadslid een beroep gedaan de ambtenaar in zijn integriteit te respecteren en hem niet in een lastige positie te brengen.

Commentaar: Dit is iets dat door de raadsleden van Monteban niet verinnerlijkt wordt. Ze morren. Moeten ze dan de zoon of dochter gaan vragen om de vragen door te geven?

E. Integriteit

Voorbeeld 8. Optreden namens de schoonzus?

'Mijn schoonzus heeft een aanvraag gedaan voor een traplift. Sinds ze is gevallen is, heeft ze moeite om de trap op en af te lopen. Vorige week heeft ze een brief gekregen van de gemeente, waarin staat dat ze niet voor een vergoeding in aanmerking komt. Mijn schoonzus snapt er niks van, het is toch overduidelijk dat ze die traplift moet krijgen? Ze vraagt daarbij mijn hulp, omdat ik als raadslid goed op de hoogte ben van de wet- en regelgeving en misschien mijn contacten goed kan gebruiken'.

- a. Er wordt een beroep op u gedaan om als vertegenwoordiger van een derde partij op te treden richting de gemeente;
- b. Artikel 15, lid 1, sub a Gemeentewet zegt: Een lid van de raad mag **niet** als advocaat of adviseur in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de gemeente of het gemeentebestuur dan wel ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur.
- c. Hier zijn in Monteban **geen** nadere afspraken over gemaakt. De wettelijke bepaling op dit vlak spreekt voor zich.

Wat regelt art. 15 Gemeentewet nog meer?

1. Een lid van de raad mag **niet**:

a. als advocaat of adviseur in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de gemeente of het gemeentebestuur dan wel ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;

b. als gemachtigde in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;

c. als vertegenwoordiger of adviseur werkzaam zijn ten behoeve van derden tot het met de gemeente aangaan van:

1e. overeenkomsten als bedoeld in onderdeel d;

2e. overeenkomsten tot het leveren van onroerende zaken aan de gemeente;

d. rechtstreeks of middellijk een overeenkomst aangaan betreffende:

1e. het aannemen van werk ten behoeve van de gemeente;

- 2e. het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente;
 - 3e. het leveren van roerende zaken anders dan om niet aan de gemeente;
 - 4e. het verhuren van roerende zaken aan de gemeente;
 - 5e. het verwerven van betwiste vorderingen ten laste van de gemeente;
 - 6e. het van de gemeente onderhands verwerven van onroerende zaken of beperkte rechten waaraan deze zijn onderworpen;
 - 7e. het onderhands huren of pachten van de gemeente.
2. Van het eerste lid, aanhef en onder *d*, kunnen gedeputeerde staten ontheffing verlenen.
 3. De raad stelt voor zijn leden een gedragscode vast.

Voorbeeld 9.

‘Voor de eerstvolgende raadsvergadering staat de nieuwe subsidieverordening geagendeerd. Als ik dit voorstel goed lees, krijgt de schutterij waar ik bestuurslid van ben, volgend jaar nog maar de helft van het bedrag. Dit wordt een financiële strop! In het raadsvoorstel ontbreekt bovendien een goede onderbouwing voor dit besluit, dus ik kan niet beoordelen hoe dit voorstel tot stand is gekomen. Via het bestuurssecretariaat heb ik al een afspraak gemaakt met de verantwoordelijk portefeuillehouder (PH) om hier meer helderheid over te krijgen.’

- a. Het betreft een vraag over de uitvoering van beleid.
- b. Betreft een informatieve vraag, art. 169 lid 2 Gem Wet. **Omdat u als bestuurslid actief bent bij de betreffende vereniging**, zijn echter ook artikel 2:4 Awb en art. 28 Gemeentewet van toepassing. Artikel 2:4 Awb bepaalt dat het bestuursorgaan zijn taak vervult **zonder vooringomenheid**. Het bestuursorgaan moet ervoor waken dat personen die er deel van uitmaken of ervoor werken, de besluitvorming beïnvloeden doordat zij een persoonlijk belang bij een besluit hebben. Artikel 28, lid 1 Gemeentewet bepaalt dat een lid van de raad niet deelneemt aan een stemming over een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat, of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken.
- c. Het begrip ‘beïnvloeding van de besluitvorming’ dient hierbij ruim te worden opgevat. Het gaat hierbij namelijk niet alleen om deelname aan stemming, maar om het hele proces van besluitvorming. Als raadslid heeft u, evenals het bestuursorgaan raad, hierin een eigen verantwoordelijkheid ervoor te waken de besluitvorming te beïnvloeden wanneer persoonlijke belangen in het spel zijn (of hier zelfs de schijn van oproepen). Een gesprek hierover met de wethouder, evenals deelname aan stemming over het voorstel, zijn vanuit uw maatschappelijke positie dan ook niet aan te raden.

Reflectie: nog enkele punten

Dilemma 1: het problematische gezin

‘Goed, er zijn afspraken voor het stellen van vragen, dat begrijp ik.

Maar ik zit met een dringende kwestie in mijn maag. Via kennissen hoor ik met regelmaat verhalen over een problematisch gezin uit de buurt. Vader is weg, moeder kan het allemaal niet aan, er is sprake van alcoholmisbruik en steeds vaker melden de burens weer de zoveelste ruzie te hebben gehoord tussen moeder en dochter. In het gezin lopen wel tien hulpverleners rond, maar als ik mijn kennissen mag geloven gaat het binnenkort helemaal mis daar. Ik denk dat het goed is als er snel iets verandert daar. Maar wat is de rol van de gemeente hierin? En gaan dit soort voorvallen met de invoering van al die decentralisatie-opgaven straks niet nog veel vaker op mijn bordje terecht komen?

Wat te doen? U kunt met **de griffier** overleggen wat u het beste kunt doen. Bij hevige twijfel kunt u daarna naar de burgemeester stappen, die immers zowel raadsvoorzitter is als collegevoorzitter. Er wordt hier vanuit gegaan dat de burgemeester ontvankelijkheid toont.

Ergo, handel proportioneel. Kies eerst de meest voor de hand liggende route en dat is te rade gaan bij de griffier.

Dilemma 2: de gevaarlijke monstertruck

‘De media staan de afgelopen weken vol met berichten over Haaksbergen. Ongelooflijk dat de gemeente bij het afgeven van die vergunning over het hoofd heeft gezien dat er een monstertruck zo dicht bij het publiek zou rijden. Maar iets zegt me dat dit misschien ook wel in Monteban had kunnen gebeuren. Hoe zit het eigenlijk met de vergunningen die wij verlenen? Ik voel een verantwoordelijkheid om dit onderwerp aan de kaak te stellen. De laatste keer dat ik hier naar gevraagd heb, kreeg ik wel een heel algemeen antwoord. Misschien toch maar eens artikel 33- vragen stellen? Maar ja, voor je het weet krijgt het een hoop media aandacht, zonder dat er iets aan de hand is. Dat is nu ook weer niet de bedoeling...’.

Wat te doen? Ga het gesprek aan met de burgemeester als orgaan voor orde en veiligheid. Indien nodig kan de burgemeester advies vragen aan ambtenaren van de staf van de Veiligheidsregio. Is de burgemeester niet goed benaderbaar hiervoor: ga dan naar de griffier.

Dilemma 3: financiële gevolgen van een voorstel

‘Vorige week heb ik een overleg gehad met de wethouder Openbare Ruimte over een voorstel dat ‘as we speak’ wordt behandeld in de raadsvergadering. Het voorstel liet in mijn ogen nogal wat ruimte voor interpretatie en ik maak me behoorlijk zorgen over de financiële consequenties als de raad met dit voorstel instemt. Tijdens het overleg meende ik te merken dat de ambtenaar die bij de wethouder aan tafel zat, mijn zorgen deelde. De wethouder zelf leek zich nergens druk over te maken. Uit de verschillende woordvoeringen van andere fracties blijkt dat zij dezelfde zorg delen, het ligt dus niet aan mij! Ik spreek de wethouder hier in de raadsvergadering op aan, maar hij schudt mijn zorgen zo van zich af. Dit voelt niet goed. Ter ondersteuning van mijn verhaal zou ik eigenlijk de woorden van de ambtenaar uit het overleg willen herhalen...’

Wat te doen?

- a. Een raadslid mag nooit in een openbare raads- of commissievergadering melden wat een ambtenaar zei want de wethouder is politiek verantwoordelijk. Wat u

kunt overwegen? Mocht het voorstel nog in het college aan de orde komen, dan kunt u de 'eigen' wethouder inseinen eens op te letten. Volgens de regels van de dualisering hoort dit niet. Scheiding van verantwoordelijkheden. Maar er is geen verbod op fluisteren.

- b. U kunt ook wat anders doen. Met enkele anderen samen vragen stellen in een commissievergadering als daarvoor nog tijd is.
- c. Of U kunt ook schriftelijke vragen stellen waarbij u aangeeft dat u de antwoorden graag hebt voor het plaatsvinden van de raadsvergadering.

Samenvatting en discussie

Ik hark nu het een en ander eens bij elkaar. Ik nummer de stappen in het betoog.

1. Hoe doet het college er goed aan de informatievoorziening vorm te geven? Zowel het college als de raad hebben belang bij patroonmatigheid. Patroonmatigheid verwijst naar spelregels voor het verkeer tussen college en raad en ambtenaren. Waarom dat belang?
Het college wil niet beschuldigd worden dat het (openbare) informatie achterhoudt want het college heeft een actieve informatieplicht aan de gemeenteraad ingevolge de Gemeentewet.
De gemeenteraad op haar beurt wil informatie om haar taken te kunnen vervullen en afwegingen te kunnen maken ten behoeve van besluitvorming en verantwoording. Soms zal de raad informatie kunnen gebruiken om vragen van burgers of verenigingen of andere organisaties te kunnen antwoorden op mondelinge vragen. Bij voorbeeld wanneer komt er nu een einde aan het open liggen van die straat als gevolg van een breuk in de riolering? Deze burgers en organisaties kunnen met dit soort vragen altijd wel naar een gemeentelijke website maar de gerichtheid bij raadsleden is vaak 'we willen het zelf ook weten'. En er zijn de 'huis-aan-huisbladen' waar vaak voor burgers nuttige informatie in staat.
2. Als het college voorstellen goed voorbereidt en toelichting geeft in een commissievergadering zouden raadsleden al voldoende informatie moeten kunnen hebben om tot besluitvorming over te gaan. Het begint dus bij het vakmanschap: goede stukken produceren (argumentatief en overtuigend, en wat is de echte keuze?) en ook in een voorbereidend commissieoverleg er over praten. In sommige gemeenten houdt men ook een stads- of dorpenronde. Stel dat terrassenbeleid aan de orde is. Dan is er in dat kader een mogelijkheid dat caféhouders hun mening geven en eventueel wijzen op knelpunten. Dan wordt de volgorde: stads- of dorpenronde; commissievergadering; besluitvormende raadsvergadering.
3. Als we deze mogelijkheden terzijde laten, en het raadslid wil toch nog meer of andere informatie dan staan er diverse mogelijkheden open. Een raadslid kan dus, anders gesteld doorgaans verschillende kanten op, van een lichte naar een zware route.

Een mogelijkheid is dat het raadslid mondeling contact heeft met de wethouder en dat die er een ambtenaar bijhaalt. Zoiets kan meestal snel geregeld worden, zeker als

de regel van oud-burgemeester Ph. Houben van Maastricht wordt toegepast: 'het raadslid gaat altijd voor'.

Een tweede mogelijkheid is het formuleren van een of meer schriftelijke vragen en die bij de griffie indienen. Dan is de geadresseerde van belang: is dat de wethouder of het college?

4. Bij de afweging door een raadslid of fractie wat aan informatie op te vragen, speelt altijd **timing** een rol. Wie schriftelijke vragen stelt, weet dat de beantwoording even op zich kan laten wachten. Wellicht heeft het raadslid de antwoorden echter nodig vóór een raadsvergadering. Dat moet het raadslid dan altijd **expliciet** aangeven. Zonder **heldere en gepreciseerde communicatie** komt een raadslid nergens.
5. *Substitutie* is ook in andere zin nog mogelijk. Een raadslid kan zijn licht op steken bij de woordvoerders van andere fracties. Enkele woordvoerders kunnen **gezamenlijk stappen** ondernemen. Of dit een opportuniteit is, hangt mede af van de verhoudingen in de raad en de politieke cultuur in de gemeente.

Bij de genoemde mogelijkheden (en voorbeelden) in Monteban werd deze mogelijkheid niet genoemd terwijl het toch wel een voor de hand liggende mogelijkheid is. Wapenbroeders onder elkaar, ten slotte.

Een raadslid moet dus goed timen, goed communiceren, en de goede keuze maken van de informatiedrager.

6. Vindt de gemeenteraad het dan nog een zware kwestie, waarover men zich beter wil informeren dan kan de raad een commissie instellen die **hoorzittingen** gaan houden. Dat doet de Tweede Kamer ook. Dan loopt men als raadsleden niet zozeer het bureaucratisch bestuurlijk pad af maar gaat men **zich vermaatschappelijken**. Dan moet politiek rood, groen, blauw, paars enz. wel bereid zijn even de inkleuring van informatie in een 'doosje' te doen en bereid zijn een voorzitter en secretaris aan te wijzen en samen te werken. Hier komt vertrouwen in elkaar en hulp in de vorm van **ambtelijke bijstand** om de hoek kijken. Immers, de werkdruk is bij raadsleden al groot. Ze hebben hulp nodig.

Voorbeeld: De raad van Eindhoven wou een keer, een decennium geleden, tot kaderstelling overgaan op het vlak van prostitutiebeleid. De raad overlegde met het college (wat vindt u van ons initiatief? En heeft u ambtenaren ter beschikking?) en toen bleek dat de betreffende ambtenaren die de raad wenste te hebben voor 'bijstand' al in opdracht van het college bezig waren met het onderwerp. Maar dat wist de raad pas door een kaderstellend initiatief op te starten. **Dubbelop** heeft geen zin. Dus toen week de raad terug en wachtte af waarmee het college zou komen. Dit is een hele normale gang van zaken. Uit het boekje.

7. Een gemeentebestuur heeft een eigen apparaat maar werkt ook samen met andere gemeenten in samenwerkingsverbanden. **Hoe gaat de informatievoorziening dan?** Dat ligt weer aan de raad zelf. De raad van Monteban heeft met het college besloten

dat jaarlijks elk samenwerkingsverband in een vergadering komt toelichten wat de keuzemogelijkheden zijn (wat nemen we af van de GGD en wat niet?), zodat de raad iets te kiezen heeft. Dan gaat het niet om een jaarverslag presenteren of pr bedrijven maar om keuzen te noemen en voor te leggen. De GGD uit de regio van Monteban heeft die mogelijkheid al benut. De GGD had – na advies - onderscheid gemaakt in producten en processen die ze wettelijk moet leveren aan Monteban en haar inwoners en de producten en processen die de raad van Monteban kan negeren, waardoor de rekening goedkoper uitvalt. Daarover had de GGD een goed maar ingewikkeld stuk geschreven. Daarin stond dat 85 procent van wat de GGD deed wettelijk verplicht was maar 15 procent vrij ter keuze. De GGD-directeur vertelde wel wat de raden van de omliggende gemeenten al gekozen hadden. De raden bleken alles te kiezen van de vrije zoom van 15 procent. Daarop stelde de raadsmeerderheid van Monteban ‘dan willen we ook niets aan onze inwoners onthouden’. Daarmee kwam een einde aan wat de directeur in de wandeling betitelde als ‘het eeuwige gedoe in gemeenteraden om te willen bezuinigen op de GGD’. Informatie en een keuzemogelijkheid geven was het antwoord. GD blij, raadsleden blij (want ze hadden het gevoel dat ze konden kiezen).

8. De informatievoorziening van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden aan gemeenteraden is heel vaak **niet optimaal**. De samenwerkingsverbanden doen het vaak voorkomen dat er niets te kiezen valt tenzij ze het zelf hebben bedacht. Ze hebben er hun jaarplannen op ingericht. Dat ondergraaft de democratische legitimiteit van die verbanden.
9. Zijn er ook **grenzen** aan de informatievoorziening aan raadsleden? Zeker, vooral in kleine gemeenten. Kleine gemeenten kennen een klein apparaat met vrij veel eenmansposten. Als een raadslid dan een vraag heeft, weet hij dat het antwoord van de ene ambtenaar A moet komen. Zouden raadsleden vragen om ambtelijke bijstand dan zou die weer door ambtenaar A geleverd moeten worden. Daarom ziet men daar wel eens vanaf. Want als ambtenaar A met het college route 77 heeft uitgestippeld dan zal het moeilijk worden om diezelfde ambtenaar route 55 te laten uittekenen, ook al is de ambtenaar loyaal en is de raad het bestuurlijk hoofd van de gemeente.